

Сергій Анатолійович Новописьменний,
асистент кафедри біології та основ здоров'я людини Полтавського
національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка,
novui_serik@mail.ru

ЛЕКЦІЇ «МАЙСТЕР-КЛАС» ЯК ОДНА З ФОРМ СТАНОВЛЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

Однією з форм становлення педагогічної майстерності є лекції «майстер-клас» провідних викладачів, учених з досвідом педагогічної діяльності, які на своїх лекціях демонструють мистецтво лекційного викладання соціально-гуманітарних, фундаментальних і фахових дисциплін.

Зі зменшенням лекційного часу інформаційно-пояснювальні лекції, як засіб повідомлення інформації, не повною мірою задовольняють студентів. На лекціях майстер-класу викладачі демонструють педагогічне дійство, мистецтво і водночас – процес організації навчання студентів, їх самостійної діяльності. Лекція є не тільки джерелом інформації з дисципліни, а й форма навчання для гнучкого управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів, формування самостійного наукового, професійного і творчого мислення. Підбираючи матеріал та працюючи над методикою подання лекційного матеріалу, лектор враховує специфіку аудиторії, забезпечує інтеграцію змісту лекційного матеріалу з практичними заняттями.

Лекції майстер-клас відрізняються науковістю, доступністю, логічністю і послідовністю викладу тощо. Для лекцій майстер-класу характерною є система психолого-педагогічних методів, засобів, прийомів, умінь та навичок. Всі компоненти педагогічної діяльності реалізуються в індивідуальному стилі.

Майстерність реалізації управління пізнавальною діяльністю студентів залежить від багатьох чинників і головним серед них є особистість педагога. Від

його прагнення до постійного самовдосконалення багато в чому буде залежати й підвищення майстерності в навчанні.

У процесі постійного вдосконалення майстерності не меншого значення набуває організаційний бік заняття. Структура заняття знаходиться в залежності та відповідності до мети, завдань, змісту, методів та засобів навчання. При виборі методів викладачами враховується власний досвід, знання, особистісні якості тощо. Ці якості майстра неможливо перейняти механічно.

Індивідуальний підхід у навчанні не тільки надає можливості формувати знання, вміння та навички, а й розвиває здібності, формує духовні та інтелектуальні якості.

Для успішної реалізації педагогічних задумів і втілення сучасних педагогічних технологій важливим є забезпечення студентів необхідними навчально-методичними виданнями, доступ до інформаційних мереж та можливість використання комп'ютерних технологій у навчальному процесі.

Володіння педагогічними особистісно орієнтованими технологіями надає можливості професійного розвитку викладача, його майстерності, дозволяє інтегрувати його фахові, соціально-гуманітарні, культурологічні, психолого-педагогічні знання і вміння; орієнтувати на посилення мотивації навчання, створення й досягнення ситуації успіху в навчанні; дає свободу вибору педагогічних технологій, форм, методів і засобів навчання.

Майстерність лектора полягає в тому, щоб задовольнити допитливий розум студентів, формувати систему компетенцій, знань, умінь та навичок, залучати їх до постійного самонавчання і самовдосконалення.

Талановитий лектор, талановитий викладач, захоплюючись яким-небудь предметом, уміють викликати інтерес до предмета, змусити студентів думати в цьому напрямку, пробуджують в них інтерес до питання, що обговорюється.

Викладач вищого навчального закладу забезпечує: організацію навчального процесу студентів, його навчально-методичне забезпечення; високий науковий рівень викладання; раціональне використання технологій, форм і методів, засобів у навчальному процесі; посилення мотивації навчання і зацікавленості в одержанні високих результатів навчання; діагностування та оцінювання рівня освітньої та професійної підготовки студентів; надання методичної допомоги в опануванні знаннями, вміннями й навичками тощо.

Орієнтований алгоритм лекції

1. Вступна частина.

Вітання, настрої на сприйняття. Мотивація.

З метою забезпечення спадкоємності викладу дисципліни і формування цілісного уявлення про предмет акцентувати увагу студентів на основних моментах попередньої лекції.

2. Повідомлення теми лекції.

Актуалізувати зміст нової теми (значущість у професійній діяльності).

3. Основна частина.

План лекції. Перелік основних питань (до 5-6).

Виклад основного змісту лекції. Необхідність активізації уваги студентів (риторичні питання, зміна темпу викладу, голосова модуляція, емоційність, умисні «помилки» тощо).

4. Прикінцева частина.

Висновки з акцентом на ключових моментах теми лекції.

Питання до аудиторії із заохоченням для тих, хто відповідає.

Список необхідної літератури.

Організація самостійної роботи студентів.

5. Підведення підсумків.

У процесі спілкування викладач виступає як:

- *педагог* – навчає, контролює та коригує діяльність учасників навчально-виховного процесу;
- *консультант* – координує навчальний процес студентів, проводить групові та індивідуальні консультації, комунікативні заняття;
- *лідер* – керує навчально-пізнавальною діяльністю студентів;
- *партнер* – спрямовує стосунки на ділове, рівноправне співробітництво.

Майстерність викладача виявляється в умінні створювати ситуацію педагогічної взаємодії, коли викладачі та студенти можуть і повинні вибирати, оцінювати, рефлексувати свою поведінку і стан, уміти управляти собою.

Викладачі повинні бути добре обізнаними в психології студентів, їх особливостях. Це допомагає виробити стиль діяльності та спілкування, що відповідає нормам етики вищої школи і ґрунтується на взаємній повазі й розумінні цілей та результатів діяльності як викладачами, так і студентами.

Для успішної організації навчально-виховного процесу педагог повинен володіти результатами новітніх досліджень психолого-педагогічної науки, що присвячені удосконаленню педагогічних технологій. Характерним для професіонала високого класу є постійна висока інформованість, організаторські здібності, здатність управляти собою та іншими людьми, розуміння особистісних цінностей, спрямованість на постійний особистісний ріст.

Провідним компонентом педагогічної майстерності є професійно-педагогічна спрямованість викладача, його інтереси та любов і повага до людей, задоволення від педагогічної діяльності.

Особистісні якості викладацької професії невід'ємні від професійних. До них належать: володіння предметом викладання, психологічна підготовка, загальна ерудиція, широкий кругозір тощо.

Невід'ємною складовою педагогічної майстерності викладача є професійні знання та вміння, які формуються і проявляються на методологічному, методичному, професійному творчому рівнях і є передумовою діяльності викладача.

За визначенням І. П. Підласого, сутність педагогічної майстерності – це своєрідний сплав особистої культури, знань і кругозору педагога, його всебічної теоретичної підготовки з досконалим володінням прийомами навчання й виховання, педагогічною технікою і передовим педагогічним досвідом.

«Педагог – майстер своєї справи, це фахівець високої культури, який глибоко знає свій предмет, добре знайомий з відповідними галузями науки чи мистецтва, який практично розбирається у питаннях загальної та дитячої психології, досконало володіє методикою навчання та виховання».

Майстер, виходячи з визначення поняття за словником В. Даля, зводиться до розуміння такого рівня професіоналізму, коли він, будучи особливо обізнаним і впевненим у своїй справі, знає глибоко психологію особистості і той предмет, який викладає, а також способи навчання і виховання.

Роль і значущість «педагогічного авторства» посилюються й тим, що існує соціальна потреба побудови нового освітнього простору, який характеризується переходом від авторитарного до особисто орієнтованого навчання, від традиційних форм і методів до нетрадиційних. Розробники є носіями нового, оригінального, унікального.

Авторські педагогічні розробки – це програми, методики окремих занять, тем, розділів і цілих навчальних курсів; технології навчання і виховання. Це також сценарії нетрадиційних занять, тренінгів, виховних заходів тощо; проекти навчальних занять; пакети психолого-педагогічних засобів діагностики, методична література.

В основі авторських методик викладання – створення програми педагогічного експерименту – індивідуального або колективного.

Авторські методики викладання та педагогічні розробки надають можливості:

- оновлення змісту навчання і виховання;
- співробітництва, самовизначення, розвитку творчих здібностей;
- пошуку сучасних ефективних технологій і методик викладання, що дозволяють досягти якісно нових результатів навчання;

"Компоненти педагогічної майстерності викладача"

- проектування моделей навчання, адекватних інноваційному педагогічному процесу;
- розробки педагогічних засобів (дидактичних і виховних), що виконують функції розвитку тих, хто навчається;
- проектування цілісних педагогічних систем;
- розробки методик викладання конкретних навчальних дисциплін; – пошуку адекватних форм і засобів навчального процесу.

Кожна авторська школа може мати власну концепцію, освітню програму, розробки та навчально-методичне забезпечення тощо. Часто авторські методики викладання містять експериментальну діяльність викладача чи колективу викладачів.

Література

1. Бодалев А.А. Личность и общение. – М.: Международная педагогическая академия, 1995. – 328 с.
2. Кайдалова Л. Г., Щокіна Н. Б., Вахрушева Т. Ю. Педагогічна майстерність викладача: Навчальний посібник. – Х.: Вид-во НФаУ, 2009. – 140 с.